

Ressusciten les disputes territorials

Els contenciosos pels límits territorials entre parròquies, freqüents a Andorra en el passat i motiu latent de conflicte en el present, han reviscolat amb l'anunci del comú d'Ordino de reclamar als tribunals una franja territorial que avui té atribuïda la Massana i la reaparició sobtada de dues velles creus de terme que feia anys que es donaven per perdudes.

El cònsol major (equivalent a alcalde) de la parròquia andorran d'Ordino, Enric Dolsa, ha anunciat que durà als tribunals un afer de divergència de criteri pel que fa als límits territorials d'aquesta parròquia amb la de la Massana, ja que la corporació comunal considera que, en una petita però significativa part del territori, la delimitació correcta és la que es va establir el 1867, i no la vigent des de fa 29 anys, fixada de mutu acord el 1974.

D'aquesta manera ressusciten al país del Pirineu les tensions per límits entre parròquies, després que una sentència judicial hagués tancat el 2001 una disputa entre Canillo i Encamp que datava del segle XVII, i que altres litigis no resoltos, que afecten les parròquies d'Andorra la Vella, Escaldes-Engordany i Sant Julià de Lòria, restin com a motiu latent de conflicte.

La zona en disputa és una franja d'un centenar de metres al fons de la vall, a la riba esquerra de la Valira del Nord, a la zona anomenada de Santa Caterina, que actualment és atribuïda a la parròquia de la Massana. Aquesta franja, d'un centenar de metres i a tocar de la carretera general de la Massana a Ordino, s'ha vist recentment revaloritzada perquè s'hi ubica una antiga farga productora de ferro, la Farga Rossell, que ha estat recuperada en el seu funcionament i museïtzada en un important complex didàctic i turístic anomenat Centre d'Interpretació del Ferro.

L'anunci de Dolsa ha causat sorpresa a la parròquia de la Massana, que té també en aquell terreny la deixalleria comunal i preveu instal·lar-hi, en dates inminents, una escola de jardineria. El cònsol massanenc, Antoni Garrallà, s'ha

declarat a l'espera dels termes en què Ordino recorri a la justícia, si bé ha advertit que la seva parròquia té la possessió d'aquest territori ben documentada.

Apareixen dues creus de terme.

El més sorprenent de la qüestió és, però, l'aparició, el 24 de maig, de dues creus de terme que s'havien donat per desaparegudes, i que vénen a enfortir les tesis d'Ordino. Una comissió del quart d'Ordino (entitat local menor), encapçalada pel "llevador" del quart, Simó Duró, va inspeccionar el terreny i va descobrir les creus de Santa Caterina i de l'Encontrella, que feia anys que no s'havien vist. La comissió, formada a l'estil tradicional per cinc membres del quart, dues persones d'edat i dos joves, va certificar la troballa i el "llevador" del quart, en una compareixença davant la premsa en la qual va mostrar papers de fins a cinc segles d'antiguitat, va manifestar que l'acord del 1974 es va basar en un reconeixement de creus erroni i que els límits històrics correctes són els que es van renovar per darrera vegada el 1867.

El reconeixement o revisió de creus és una pràctica que forma part dels usos i costums d'Andorra i que consisteix en una verificació periòdica (dos o tres vegades cada segle) de les creus de terme que consten a l'anomenat "llibre de rodàlies" que posseeix cada comú. L'operació, la porta a terme una comissió formada per representants dels dos comuns veïns i que comprova l'estat de les creus i eventualment en fa un repicat, ja que no es tracta de creus materials, sinó de pedres amb marques gravades. Generalment, les creus estan situades a la partió d'aigües dels vessants de les muntanyes, delimitació anomenada

EL TEMPS

A l'esquerra, l'estació d'esquí de Pas de la Casa - Grau Roig, molt a prop del llac de les Abelles, motiu d'enfrontament entre els estats francès i andorrà. A la dreta, els territoris que encara susciten disputes entre algunes parròquies del país del Pirineu.

Territoris en litigi

Orf. V. PRIETO

“serra serrant, aigua vessant”, i d’allà baixen resseguint el llom orogràfic fins al fons de les valls.

Vells i nous litigis. No sempre, però, les creus es mantenen en el seu lloc, ni tots els límits comunals estan definits amb creus. La història de les delimitacions parroquials andorranes és, en part, una història d’aparicions o desaparicions i també de moviments de creus, que, a la vista dels últims esdeveniments, encara és vigent. L’últim episodi semblant va ser un sospitós desplaçament de creus que es va constatar el 1996 en un litigi que enfrontava secularment les parròquies d’Encamp i de Canillo, per una franja important de territori, de prop d’un miler d’hectàrees, anomenada Terreny de Concòrdia.

Aquest terreny d’alta muntanya, la possessió i l’ús del qual va enfrontar les dues parròquies veïnes al segle XVII, va ser objecte d’un pacte, escripturat el 1672, segons el qual la zona esdevenia “empriu” o lloc de pasturatge comú de les dues parròquies, sense entrar a dilucidar-ne la propietat. Aquesta entesa va funcionar de manera òptima fins que, modernament, el terreny va esdevenir lloc d’expansió de les estacions d’esquí

d’ambdues parròquies, cosa que va revifar la tensió. A més a més, l’entrada en vigor de la Constitució, el 1993, va convertir en anacrònic el tradicional organisme regulador i amigable componedor de l’ús d’aquell terreny, presidit pel síndic general de les Valls. Llavors els dos comuns implicats van acudir als tribunals de justícia, els quals, esgotats els recursos d’alçada, van resoldre definitivament el litigi determinant amb precisió la línia termenera entre Encamp i Canillo.

Altres litigis, també en llocs d’empriu, enfronten altres parròquies andorranes. És també secular l’ambigüitat de la divisòria entre Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria per la zona de Claror, mentre que la falta de límits clars entre Andorra la Vella i Escaldes-Engordany a Prat Primer i Perafita data només de vint-i-cinc anys, quan el 1978 es va crear aquesta última parròquia per participació de l’antiga parròquia d’Andorra.

Trets a la muntanya. No són solament les parròquies andorranes entre elles les que acusen problemes de límits. Andorra i l’estat espanyol tenen també un vell litigi que fa que una part de la ratlla fronterera pel costat de la Cerdanya sigui discutida, de manera que els

mapes oficials andorrans i els espanyols s’atribueixen respectivament una mateixa franja territorial.

Però el cas més predicat de contenció d’Andorra amb l’estranger és el que enfronta la parròquia d’Encamp amb la comuna francesa de Porta (Alta Cerdanya), i que té per punt de disputa el llac de les Abelles, anomenat estany de Fontnegra pel costat francès, situat a l’obaga del Pas de la Casa. Els respectius regidors no s’han posat mai d’acord sobre l’apreciació de la línia divisòria, de manera que els andorrans pretenen que tot el llac és seu, mentre que els francesos asseguren que el tenen a mitges. Això provoca freqüents episodis de tensió pel que fa a la pràctica de la pesca i a l’ús de l’aigua del llac per part d’Andorra. L’última querella, esdevinguda l’any 1986, va prendre tints violents quan agents de la policia andorrana van haver de disparar trets a l’aire per fer allunyar l’alcalde i altres membres del consistori comunal de Porta que amenaçaven de danyar les instal·lacions de captació d’aigua per a la xarxa de subministrament del Pas de la Casa, adjacents a l’estany.

Àlvar Valls